

ETO: 821.511.141-31TAMÁSI Á.
303.725.38
DOI 10.19090/hk.2025.2.126-135

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

TAPODI Zsuzsa

Sapientia EMTE, Kolozsvár, Csíkszeredai Kar
Humántudományok Tanszék
Csíkszereda, Románia
tapodizsuzsa@uni.sapientia.ro
ORCID 0000-0003-0212-7921

ÁBEL-REMINISZCENCIÁK

Ábel reminiscences

Reminiscencia Avelja

Tamási Áron trilógiája, az *Ábel a rengetegben* (1932), *Ábel az országban* (1933), *Ábel Amerikában* (1934) az impériumváltás után kényszerűen önállósodott erdélyi magyar irodalom egyik paradigmatisztikus műve, amely – a hős sorsán keresztül, parabolikus módon – vet számot a közösség létproblémáival. A tanulmány arra a kérdésre keres választ, hogy a kortárs erdélyi irodalom milyen módon reflektál erre a hipotextusra, két székely író regényét vizsgálva: Tamás Kincse *Módos asszony üres kézzel* (2017) és Zsidó Ferenc *A fák magukhoz húzzák az esőt* (2024). Ezek esetében a romantikus székelyképpel és a vidéki élettel szemben táplált illúziókkal leszámoló, kritikus attitűdön túl a nyelvi megformálás sajátosságai és a közös motívumok megkerülhetlenné teszik a múlt századi mű hipertextusaiként történő értelmezést.

Kulcsszavak: Tamási Ábel-trilógia, kortárs székely irodalom, hipertextualitás, kritikus (ön)kép

A hipotextus

Tamási Áron regénytrilógiája, az *Ábel a rengetegben* (1932), *Ábel az országban* (1933), *Ábel Amerikában* (1934) a nagykorúvá vált erdélyi magyar irodalom egyik klasszikussá vált műve, amely a megírás jelenében a kisebbségi létbe szorult székelység/erdélyi magyarság égető társadalmi és nemzeti problémáira keresi a választ. Feltételezésem szerint a Gérard Genette által kidolgozott terminológia értelmében vett hipotextusnak, alapszövegnek a szerepét tölti be több, székely szerzőjű kortárs regény számára, melyek „újraírják” a cselek-

ményt, ismételten megfogalmazzák a benne felvetett kérdéseket, megidézik motívumait, stílusát, látásmódját.

Tamási a főhős sorsán keresztül, egyes szám első személyű narrációban, parabolikus módon vet számot a közösség helyzetével, Ábel „a székely nép élni és küzdeni tudását példázza” (Pomogáts 2008, 262).

Az első kötet, az *Ábel a rengetegben* a nevelődési regény és a robinzonád ismérveit hordozza, ebben a regényben a havason magányosan élő fiatalhoz a külvilág képviselői látogatnak el (bankár, paraszt, rabló, pandúr, szerzetesek). Neki, kiszolgáltatott helyzetében, a lelkierő és furfang lesz a fegyvere. Németh László Odüsszeuszhoz hasonlítja a mesei vonásokkal felruházott hőst. „Ábelt a szükség megtanítja félni, lopni, füllenteni, de természete megtanítja mókázni, sajnálkozni, elmélkedni, az erdőt szeretni, a szegények sorsába belegondolni” (Németh 1970, 527).

A második részben tágul a körkép, az *Ábel az országban* az Erdélyben szerencsét próbáló hőst állítja a középpontba, akinek kalandjai során a társadalmi problémák tárulnak fel, a kisebbségek helyzete, a túlélésért folyó ügyeskedés. Ebben a részben a pikareszkregény-műfaj jellegzetességei az erősebbek. A befejező rész, az önéletrajzi vonásokban bővelkedő *Ábel Amerikában* az idegenség, identitás, otthonkeresés regénye.

Erőtéljes a trilógia parabolajellege, a hős sorsa a közösség helyzetét képezi le: „Ott voltam egyedül, a magam lábára eresztve, pásztornak fogadva. Csak most eszméltem rá valójában, hogy mi is történt velem. Apám kihozott ide, s én jöttem, pedig nem is akartam. Az igazgató felfogadott, pedig azt sem akartam. [...] A jövőre nézve pedig azt határozom, hogy a magam fejétől akarok ember lenni” (*Ábel a rengetegben* – Tamási 1973, 74).

Az utolsó rész végén háromszor ismétlődik: „Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne. [...] Igaza van: késedelem nélkül haza fogok menni, hogy otthon lehessen ezen a világon!” (*Ábel Amerikában* – Tamási 1973, 627). A regénytrilógia záróképe a hazatalalásé; a Hargitán, miután az Amerikában szerzett pénzből földet vásárol magának, a hős megszilárdítja önazonosságát, léte is értelmet kap: „kinyújtózva ránéztem a nagy hegyekre, úgy éreztem, hogy most immár örökké élni fogok” (Tamási 1973, 632).

A hipertextusok székelyképe

Tamás Kincső *Módos asszony üres kézzel* című 2017-es regénye egy tragikusan végződő, megghiúsult célú utazás története, az Amerikába szökött fiát hazahozni akaró anya egyhetes útja – három nézőpontból. Nyolcvanöt év múltán szintén a székely falu és az Egyesült Államok világa kerül itt összevetésre,

mint az *Ábel-trilógiában*. Kisebb terjedelme és szűkebb perspektívája folytán Tamás Kincső műve sokkal intenzívebb, mélyebbre ás, és – bár a nehézségek nem változtak, csak módosultak a Tamási által bemutatott helyzet óta – a kortárs regény világa lényegesen vigasztalanabb. A holtából is visszatérő hun királyfi nevét viselő egyetlen fiú nem jön haza, mint Ábel tette. A szent család apafigurájának nevét viselő apa, Józsi belehal a szabadságnak hitt kicsapongásba. Az anya, bár megtudja, hogy unokája születik, elveszíti életének értelmét.

A szöveg három párhuzamos, egyes szám első személyű, fejezetenként egymást váltó szólamból épül fel. Az első Sáráé, az anyáé, ő a címben szereplő módos asszony, a neve – erről szó is esik a regényben – fejedelemasszony, az ő egyhetesre zsugorodott útja a cselekmény kerete.

Döntöttem. Eladtam a három tehenet. Négy juhot is, két kecskét, felpótoltam a tejpenzből, és oda-vissza jegyet vettem Amerikába. Indulok Csabi fiamért. Hazahozom. [...] Ha Csabi hazajönne vélem, a földekből eladnék, ami a falutól távol esik. Egy részét más kaszálja felesbe. Ott a szép bennvaló a templom utcájában, arra rakhat házat, hús ár veteményeskert, gyümölcsös (Tamás 2017, 5).

A második a Józsié, ő az apa, az ő szólamában a székely falu megrekedtsége, tehetetlensége kap hangot. Harmadikként a San Franciscóban élő Csaba, a fiú nézőpontjából látunk a történésekre. Számára az új világ az útkeresés, az új identitás kiépülésének lehetőségét, az új család alapításának ígéretét hordozza. Ebbe a szólamba épül be Margaretnek, várandós feleségének nézőpontja is. A jelenbeli eseményeket kísérő monológokba beszüremkednek a múlt emlékei, a másik ember szavai, megnyilvánulásai.

Sára és Józsi a székely falu világának reprezentánsai, ahol a közösségi értékek mindinkább háttérbe szorultak, értelmüket veszített, anyagiags hagyományokká váltak. Sára szavaiban érződik, van ott a tehetetlenségérzés mellett az újrakezdés, talpra állás képessége is, ám ez most értelmét veszítette az egyetlen gyermeke eltávozásával.

Ahogy Csabi elment, rá egy évre anyám is. Nem akarom Csabikának mondani, de anyám abba ment tönkre, hogy az unokája elhagyta a szülőföldjét. Nem tudta elfogadni, hogy csak úgy el lehet menni. Hányszor elvették, amit addig gyűjtöttünk, amiért gürcöltek! Hol a német, hol az orosz, aztán végül a románok (Tamás 2017, 81).

A jelenben az anyagiasság, gürcölés, elmaradottság, erőszakosság, kilátástalanság uralkodik, ahonnan a perspektívatlanság miatti elvándorlás vagy az

iszákoság tűnik csalóka menekvésnek. Józsi így foglalja össze a neki tetsző asszony sorsát:

Egy időben Juli volt a csapos, de ivott ő is, nem bírta a mája, otthagytta. Most a falu fodrásza, hétvégén házikenyeret süt, eladja, abból él. Az ura, amit keres, elissza. [...] Hűtőben a pálinka. Ej, de szeretem hidegen! Kitölti az orrom előtt. Otthon soha nem lehet a pálinkát behűteni, mert az mire való, kell a hely az ételnek, így az asszony (Tamás 2017, 106).

Hankiss Elemér a *Legenda profana, avagy a világ újravarázsolása* című tanulmányában megállapítja, hogy a globalizálódó társadalom a tradicionális mítoszok eredeti tartalmának kiüresedése után valami mást keres, ami ezt az értékvesztést pótolhatná. A szekularizáció együtt jár a pragmatikus gondolkodás térhódításával. Védekezéséppen azonban a lélek új mítoszokat, hamis legendákat teremt – állapítja meg az antropológus (Hankiss 2002). Ilyen a felelősségnélküliségként értelmezett szabadság. Csaba és élettársa ezt a narkotikum és a szex korlátok nélküli fogyasztásával kívánja elérni. „Nyálazom a cigit, eloltom, maradjon ebéd utánra. Ez most elég. A lábamban könnyű zsibbadás, az arcomon vigyor, a kedvem kiváló. [...] Víz is kell innom, a szám kiszáradt a fűtől” (Tamás 2017, 104). Margaret „[j]átékosan nyalja a száját, mikor látja a mozsarat a kezemben. Nem, nem, kismamának nem jár” (Tamás 2017, 103). Csaba már otthonról is azért szökött el, az volt számára az utolsó csepp a pohárban, hogy az anyja rajtakapta a cigarettázáson az egyetemista fiát, és ezért felfofozta. Neki azonban amúgy sem fűlött a foga a rákényszerített életmintákhoz.

– Nincs semmire szükségem, fiam. Ha hazajönnétek, semmire nem vágynék az ég adta világon.

Na, tessék. Kezdi. Mi van az emberekkel, hogy mindig egyebet akarnak, mint ami a másiknak jó? Nem érti, hogy otthon nincs mit keresnem. Nem akarom sem a földet túrni, sem a tehenet fejni, de városon mérnökösködni sem. Itt van az én szabadságom. Ilyen jól nem éltem soha. Gyönyörű feleségem van, gyermekem születik. Szeretek dolgozni, szeretek élni, szeretek itt élni (Tamás 2017, 90).

Mircea Eliade szerint a hagyományos társadalmak embere *homo religiosus*, aki a szent teret meg tudja különböztetni a profántól.

A hagyományos társadalmak egyik jellegzetessége a számukra magától értetődő ellentét az általuk lakott terület és az azt körülvevő ismeretlen és meghatározatlan tér között. A terület, amelyen élnek: a 'világ' (ponto-

sabban: 'a mi világunk'), a kozmosz; a többi már nem kozmosz, hanem egyfajta 'másik világ', idegen, kaotikus tér, amelyben kísértetek, démonok és 'idegenek' (akiket a démonokkal és a holtak lelkével azonosítanak) lakoznak (Eliade 2019, 27).

Sára számára Amerika, bár rácsodálkozik a fejlett technikára, 'démonok' hazája, az Egyesült Államokban csak az elidegenedést és züllést látja meg. Béres Károly kritikájában Tamási művére utalva állítja szembe az ábrázolt két világot.

Az asszony valóságába nem tör be Amerika, hiába látja közről. A másféle értékrend nem is csak megbotránkoztatja, hanem egyenesen iszonytatja, mert ő még Szakállas Ábel utódja, otthon akar lenni valahol, egy olyan helyen, ahol szövetkezni lehet a szomszédal és a komával, és együtt valahogy meg lehet őrizni valamit annak az illúziójából, amit otthonnak hisz (Béres 2017).

A felesége rekumozásától szabadulva, a két hétre magára hagyott Józsi, bár otthon van, mégis groteszk „szabadságharcba” kezd, (nyakló nélküli italozásba fog, az állatok etetését elhanyagolja, a gyógyszerek beszedését is elhagyja, még a kábítószer is kipróbálja), s ez végül a halálához vezet. A narkotikumok számára is a szabadság illúzióját hordozzák, akárcsak a fia számára. Jelképes mozzanata az útvesztésnek, ahogy egy olajcsíkot követ a falun végig, s végül ledől egy fa alá a novemberi éjszakában, ahol kómába esik.

A férfi-nő, szülő-gyermek ellentétén túl egy közös emlék jelenik meg mindhárom szövegben: a disznóölés családot összetartó rítusa. Józsi emlékeiben a faluközösség összetartozásának, a szolidaritásnak a természetes megnyilvánulása is megjelenik.

Nagy csűr, alul kő, felül gerenda, két oldalt pajták. Hódfarkú cseréppel borítva, az utolsó sor legfelül azbesztlemmez. A csűr hátsó felét én is segítettem fedni annak idején hullámlamezzel. Egyik évben hat csűr égett le a soron, mindenkiét visszaépítettük még azon a nyáron, Árpié volt az utolsó, éppen csak belekapott a láng, a cserepek java részét vissza lehetett rakni. [...] A kert gyümölcsössel kezdődik, almafa, körte, egy csokor málna, sor ribizli, a végében egres (Tamás 2017, 139).

A részletek pontos, aprólékos rajza evokatív erővel bír mind a falu, mind az amerikai helyszínek megidézésében, akárcsak a bukaresti pláza és környezetének bemutatásában. A tájnyelvi fordulatok és az emlékek felidézésében helyenként megjelenő líraiság rájátszás Tamási stílusára.

A fák magukhoz húzzák az esőt

Zsidó Ferenc 2024-es regénye egy fiatalember önkeresésének története, kudarcos visszatérési kísérlete ősei idillinek gondolt életformájához. A főszereplő neve, Desági Antal, jelzi, hogy ő antihős, aki nem találja meg helyét a természet közelében, nagyapja üresen maradt házában, egy zsákfaluban, ahová városi otthonából tér vissza autentikus székely életet élni. Mai Don Quijoteként groteszkké válik ez a törekvése, a csodálatosnak képzelt múlt értékeit hordozó falu és a nyers mai valóság ütközése. Bence Erika kritikájában beilleszkedési zavarokkal küzdő, Asperger-szindrómásnak minősíti a hőst. Ha ez túlzás is, hiszen Anti tud kommunikálni, csak egy kicsit naiv, hiányos az ön- és helyzetismerete. Így próbálkozása fejlődésregényként vagy beavatódástörténetként is értelmezhető, akárcsak az Ábelé. „Anti a várt idilli helyett intrikák, hazugság és kapzsiság uralta világba csöppen. Tagjai épp olyan kirekesztők és elutasítók a nem közülük valóval szemben, mint amit városi, elidegenedetebb közegben tapasztalni” (Bence 2025). A regényben megjelenő székelykép megegyezik a sztereotípiákból ismerttel: kötelező kellék a bicska – ezt Anti magával viszi és el is szórja az erdőn; a pálinka – mindenkit meghív a kocsmában egy italra, de nem bírja az italozást, ezért csúfot üznek belőle; csavaros észjárás – ez sokszor kötekedés, durva ugratás formáját ölti a faluban. A sztereotípiák fenntartása helyi, turisztikai érdek is. Amikor Nánási Gyuri alkalmi idegenvezetőnek fogadja fel a „táposok”-nak nevezett anyaországi csoport szórakoztatására, kioktatja Antit, hogy használjon minél több olyan szót, amit azok nem értenek, közölje, hogy a székely a pálinkát is bicskával vágja, itassa a vendégeket, pufogtasson közhelyeket.

Tájszólásban, hogy csak felét értsék, [...] összehablatyolni mindenfélét Csaba királyfi csillagösvényéről, a beste oláhról, borvízről, fenyővízről, pityókaborról, vereshagymáról, amelyik nem lila, medvéről, amelyik nem játék, közben szinte mellékesen megenni bicskával egy fagylaltot vagy kürtőskalácsot, hangsúlyozva, hogy a jó székely a vizet is bicskával issza, kicsibarátomozni, bátyámuramozni, aggyonistenezni (Zsidó 2024, 200).

Zsidó Ferenc regénye tudatosan reflektál az *Ábel a rengetegben* világára, olyan motívumokkal, mint például a hős kecskéje, vagy azzal, hogy vágják, pusztítják az erdőt. A tájnyelvi elemek, az *ő-ző* hangzás, a jellegzetes szófordulatok, tájszavak – utóbbiak értelmezését segítő szómagyarázat is olvasható a regény függelékében – beemelése a szövegbe szintén Tamási stílusára történő

visszaulálás. Ilyennek tekinthetők a jellegzetes évődő-felelő párbeszéddek is, például, a szomszéd Bíró János bácsival, a kecske előző tulajdonosával folytatott dialógus, ami Tamási szikrázó, felelő párbeszédjeit idézi.

– Hogy van az, bátyám, hogy ilyen keveset ad ez a kecske? Valamit nem csinálok jól? – kérdezte Anti egy árnyalattal indulatosabban, mint kellett volna.

– Hát, az biztos, hogy nem jól csinálod, de ha jól csinálnád, akkor se adna többet, mert nincs neki – mondta az öreg kimérten.

– S ezt maga tudta?

– Hát hogy a fenébe ne tudtam vóna?!

– Hát akkor miért adta el nekem?

– Mit gondolsz, fiam, ha jó kecske lött volna, eladom??? – kérdezett vissza feddő hangon az öreg, úgy, hogy Anti azt se tudta, sírjon-e, kacagjon-e, vagy hozzávágja a fejőszéket az öreghez (Zsidó 2024, 21).

Komor kép rajzolódik ki a regényben a valóságról: vezető politikusok által szervezett fatolvajlás, erdőpusztítás, általános iszákosság, kevés munkalehetőség és nőhiány. Újabb kudarc a főszereplő számára Gizus, aki sorra veszi a faluban élő facér férfiakat, és amikor otthagyja Antit, visszaszól az ajtóból a diagnózissal: „ejaculatio precox”. A szűk munkalehetőségek miatt nagyfokú az elvándorlás. A Bíró házaspár fia Angliában dolgozik, a cselekmény végén haza sem tud jönni az édesanyja temetésére. Az idős emberek magukra maradnak.

– Azt írja Jancsi, majd később.

– Később, mi? Gondolom, előbb ki kell még nyaljon két-három szobát. Úgy kell neki, ha nem tudott itthon a seggin ülni, s az agrármérnöki diplomával érvényesülni!

– Látod te is, hogy mennyi baj van a fődekkel!

– A budipucolással nincs baj?

– Hadd el, no, legalább kipróbálja magát, s világot lát.

– Világot? Szaros vécét!

– Van ott egyéb is! Milyen fájin képöket küldött a minap is! [...]

Hadd el, no, te se azt csináltad örökké, amit anyádék mondtak – jegyezte meg Mariska néni rövid hallgatás után (Zsidó 2024, 4).

Következtetés

Tamási Áron láttelepe – a komor valóságelemek ellenére, mint a világháború utáni szegénység, gazdasági válság, a nemzeti kisebbségi lét kiszolgál-

tatottsága, a hazatalálás gesztusa és a nehézségeken felülkerekedő lelkierő felmutatása, valamint a humor és a stílus tündériessége révén – vigasztalóvá válik. A 21. századi székely regények szintén szembeállítják a hagyományos értékeket reprezentáló falu és a fejlett Nyugat világát, ám a vidéki valóság ezekben lehangoló, a vidék elveszíti otthonosságát. A rendszerváltás nyomán az értékhierarchia megbomlik, a székely közösség megtartó ereje lecsökken, a gazdasági kiszolgáltatottság sokkal nagyobb, ám nőttek az életminőséggel szemben támasztott igények is – mindezek következtében az otthon nem-hellyé válik. Egy terület attól a pillanattól tekinthető antropológiai értelemben vett helynek, állítja Marc Augé, „amikor az identitás és a viszonyok összekapcsolódása révén szert tesz a stabilitás minimumára” (Augé 2012, 35). Tamás Kincső regényében Csaba számára a szülőföldje, Sári számára Amerika a nem-hely, de saját közössége is fokozatosan felbomlik, a faluja is nem-hellyé válik, mert a nő elveszíti a családtagjait, a jövő reményét és értelmét. Mircea Eliade szerint az otthon minőségileg különbözik a profán táj homogenitásától, a magánvilág „szent helye” (Eliade 2019, 18). A kortárs regényekben elvész az otthon, nem a közösséget jelképesen reprezentáló, hanem az attól elidegenedő egyén kerül a fókuszba, ezért bennük – Tamási szövegétől eltérően – nagy szerepet kap a szexualitás ábrázolása. Az idealizált székelykép helyett ironikus, kritikus ábrázolásmód jelenik meg bennük. Az identitás problematikusává válik, általános érték- és identitásválság jelenik meg mindkét regény szereplőinek sorsában, mindkettő végén, szimbolikusan, egy haláleset áll: Tamás Kincső művében Józsi, a férj hal meg, Zsidó Ferencében pedig Mariska néni, Bíró János felesége.

Tamás Kincső regényének világa komorabb, a mű zárata kiábrándítóbb, Józsi utolsó szavai jelképesek: „Jaj. Jajaj. Nincs rendben semmi. De semmi. És a tyúkok is tetvesek” (Tamás 2017, 263). A tetves tyúkok motívuma Zsidó Ferenc könyvében is megjelenik, a ketrecben szenvedő madár erőteljes szimbóluma a kiszolgáltatottságnak Arany János vagy Pilinszky János költészetétől Bodor Ádám prózájáig. Zsidó Ferenc regényének a végén a hős visszatér a városba, búcsúlakomát szervez a falusi ismerősei számára. Elindul egy úton, nyitva marad a kérdés, hogy sikerül-e visszailleszkednie. Az újrakezdés reménye viszont szintén Tamási művére utal.

A búcsúlakoma motívuma, az, hogy Anti részt vesz egy lakodalomban és egy temetésen, a sorsfordulók rítusait emeli be a szövegbe. Arnold Van Gennep felfogása szerint a rítusok általános kategóriáján belül az „átmeneti rítusok” az emberélet fordulóihoz (születés, serdülés, ifjúavatás, házasság, halál stb.), azokkal összefüggésben az egyén egyik társadalmi státusból és szerepből a

másikba való kerüléséhez kapcsolódnak. Így az ember biológiai és kulturális-társadalmi létét foglalják egységbe. Zsidó Ferenc néprajzos szerzőként beilleszt a művébe, az emlékezés révén felidézett, lakodalmi vőfélyverseket is, ám mind a temetés, mind a lakodalom, melyben a hőse részt vesz, megváltozott. Egy hagyományos életforma végleg elmúlt, ezt érzékelteti a rítusok változása. Van Gennep az átmeneti rítusok egységes sémájára figyelmeztet, hogy mindegyikük elválasztó, határhelyzeti és befogadó rítusokból áll. Míg Tamási regényeiben megfigyelhető mindhárom fázis jelenléte, a kortárs regényekben az elválasztás és a határhelyzet kerül fókuszba. A vizsgált három mű átmeneti időszakok traumáit mutatja fel, a határhelyzet-lét nehézségeit az egyén és a közösség szempontjából. Míg Tamási Áron trilógiája vigasztal, a kortárs regények erőteljes leszámolást jelentenek az illúziókkal, azt sugallják, hogy nincs visszaút a korábbi életformába, a premodern értékek világába.

Irodalom

- Augé, Marc. 2012. *Nem-helyek: Bevezetés a szürmodernitás antropológiájába*. Ford. Fáber Ágoston. Budapest: Műcsarnok.
- Bence Erika. 2025. Zsidó Ferenc: A fák magukhoz húzzák az esőt. *Magyar Narancs* január 15. <https://magyarnarancs.hu/visszhang/zido-ferenc-a-fak-magukhoz-huzzak-az-esot-273893> (2025. jan. 20.)
- Béres Károly. 2017. Távlatok. *Látó* december <https://www.lato.ro/irodalmi-mu/tavlatok-tamas-kincso-modos-asszony-ures-kezzel-c-konyverol> (2025. jan. 10.)
- Eliade, Mircea. 2019. *A szent és a profán*. Ford. Berényi Gábor, M. Nagy Miklós. Budapest: Helikon.
- Genette, Gérard. 1996. Transztextualitás. Ford. Burján Mónika. *Helikon* 12 (1–2): 82–90.
- Hankiss Elemér. 2002. Legenda profana, avagy a világ újravarázsolása. In „*Jelbeszéd az életünk 2.*”, szerk. Kapitány Ágnes, Kapitány Gábor. 96–123. Budapest: Osiris.
- Németh László. 1970. *Két nemzedék*. Budapest: Magvető.
- Pomogáts Béla. 2008. *Magyar irodalom Erdélyben (1918–1944)*. Csíkszereda: Pallas Akadémia Könyvkiadó.
- Tamási Áron. 1973. *Ábel*. Bukarest: Kriterion.
- Tamás Kincső. 2017. *Módos asszony üres kézzel*. Marosvásárhely: Mentor Könyvek.
- Van Gennep, Arnold. 2007. *Átmeneti rítusok*. Ford. Vargyas Zoltán. Budapest: L'Harmattan.
- Zsidó Ferenc. 2024. *A fák magukhoz húzzák az esőt*. Csíkszereda: Gutenberg Könyvkiadó.

ÁBEL REMINISCENCES

The Ábel trilogy by Áron Tamási, *Ábel a rengetegben – Abel in the Woods* (1932), *Ábel az országban – Abel in the Country* (1933), *Ábel Amerikában – Abel in America* (1934), a paradigmatic work of Hungarian literature in Transylvania in the 1930s, presents in a parabolic way the existential problems of the Hungarian community under Romanian rule. This study examines how two contemporary Szekler novels *Módos asszony üres kézzel – A Rich Woman with Empty Hands* (2017) by Kincső Tamás and *A fák magukhoz húzzák az esőt – The Trees Attract the Rain* (2024) by Ferenc Zsidó enter into dialogue with this hypotext. They present country life critically, without illusions but the language and main motifs form them into hypertexts of the trilogy written in the last century.

Keywords: Tamási's Ábel trilogy, Contemporary Hungarian novels in Transylvania, Hypertextuality, critical image

REMINISCENCIJA AVELJA

Trilogija o Avelju Arona Tamašija (*Ábel a rengetegben / Avelj u prašumi* 1932, *Ábel az országban / Avelj u državi* 1933, *Ábel Amerikában / Avelj u Americi* 1934) predstavlja jednu od paradigmatičkih dela nakon prisilnog osamostaljivanja mađarske književnosti u Erdelju (Transilvanija) posle promene imperije, koja preko sudbine junaka na parabolički način ukazuje na probleme bitisanja zajednice. Studija kroz analizu dva romana sekuljanskih romanopisaca (Kinčo Tamaš: *Módos asszony üres kézzel / Imućna žena praznih ruku* 2017 i Ferenc Žido: *A fák magukhoz húzzák az esőt / Drveće privlači kišu* 2024) traži odgovore na pitanja na koji način savremena erdeljska literatura reflektuje na ovaj hipotekst. U pomenutim delima se, raskrštajući sa iluzijama o romantičnoj sekuljanskoj slici i palanačkim životom, pored kritičkog stava, specifičnosti jezičkog izražavanja i zajednički motivi čine nezaobilaznim tumačenjem dela iz prošlog veka kao hiperteksta.

Ključne reči: trilogija o Avelju Arona Tamašija, savremena sekuljanska književnost, hipertekstualnost, kritička slika